

Krouna.

Dobru vzmišku Krouny nelze přesně udát, byla tu však již ve XIII. století. Také původ názvu není vysvětlen, její listinné národy a nížejší dob ponížné.

V listině ze 3. prosince roku 1349, jež se týká přidělení fary bitonyploke'mu biskupství, je v archivu kláštera v Rajhradu a nedošlo platnosti, čteme „Grunaw“.

V bitonyploke'm archivu je opis seznamu far ze 4. listopadu roku 1350, které byly k založenímu biskupství (1344) přiděleny, v něm je „Gruna“, což asi je omylem místo „Gruna“, a má se tu čísti na N. V originále této listiny dle Brandlova „Cooleau“ je však „Grunna superior“, Krouna Horní.

Při roce 1425 je psáno „Gruna“, též při zápise z roku 1456, v němž čteme, že policejský měšťanin Olleraim^{Wemec} po dobytí Policej Zičkon 2. května 1421, utekl a „z lehká puol léta živ byl a tu umřel v Gruně.“ (Archiv Č. I. 159-62).

V soupisu osad na panství Pyčfmburském z roku 1392 je „Krouna“ a v listině z roku 1454 již spomíná „Kychta v Krouně“, k níž patřila Oldřichův rychtář v Krouně konci XII. století, měl za manželku vrozenou Saltemenu Věčnovskou z Vřpice. V zachovalém listu z dob Divise dace mborka Slavaty z Olum a Kroumburka je poznamenáno, že roku 1619 o jarmarku v místě byly pro brad Koupeny „dvoje knihy osvazích Graufských.“ Nemůžeme, co se tam tehdy přihodilo.

Ve visitační zprávě z roku 1677 je psáno „Granna“. Jde o rok 1783 kraj Čáslavský a Chrudimský připojen k biskupství Hradeckému, čteme v arcibiskupské listině „Kraun“.

Okolí bylo též v pradávném osazeno, vzrostl-li počet obyvatelstva pomalým rozvojem tak, že tu byly roku 1350 dvě fary vedle sebe, Krouna o Otradov, psaný Grunna inferior, Krouna Dolní.

Nyní je Otradov ke Krouně přifarěn od roku 1737.

Krouna byla od konce XIII. století při panství Pyčfmburském do roku 1848, kdy podlauství a roboty byly úplně zrušeny.

Původní kostel sv. Michala byl gotický, proto ne starší než z počátku XIII. století, kdy se u nás ve slohu gotickém počalo stavět.

Katolická fara byla tu jako vždy po Císařském sněmu roku 1421 podobaj. Fara zůstala utrakvistickou až do roku 1621, kdy utrakvistický farář musel z Krouna opustit. Za dob protireformacních byl nedostatek katolických kněží, proto kolátna Krounská (Krouna, Oldřich, Dědovci) byla přidělena k duchovní správě ve Skutči, při níž byla do roku 1677 a měla 293 odrostlých obyvatel nad 12 let. Tato roku byla přidělena ke Hlinině a dávala farářů 11 krounů a 2 učitele mrtv., děkanovi ve Skutči ještě dole slepice a sýr. V Krouně samé bylo 216 odrostlých nad 12 let.

Více, kdy v Krouně nebylo farářů, skryti evangelici si vyprávěovali z kostela stříbrný kalich k přijímání pod obojí, nebyli tak pod dozorem, takže ve své útrě byli horliví a silní.

Teprve bratr Štěpán Vilém Hlininský 4. dubna 1737 založil novou faru a vyjel si od biskupa Jana Josefa z Litvovic na faráře chudimského kaplana Jana Felixe Chudelického, olechtice z Nestajova, který odtud byl povolán roku 1738 do Chocně, která Štěpánovi též patřila, roku 1744 byl již v Běstovicích a roku 1749 povolán za děkana ve Skutči, kde roku 1782 zemřel a je v kostele pochován. Byl ze staročeského rodu, který se připomíná již ve XIII. století.

Od dob nsta. novení prvního katolického duchovního v Krouně po bitvě Bělohorské, byli skrytými a tajně evangelici pod přisným dohledem. Zvláštní pozornost jim věnoval ve své útržence horlivosti farář J. A. Lorbeer kolem let 1770 t. j.

Holyž byl roku 1750 zřízen vikariát Skutčický, Kolátna Krounská byla k němu přidělena. Dříve patřila se Skutčí k vikariátu Pardubickému.

Roku 1584 bylo provedeno na panství seřídání usedlosti, v Krouně jich bylo 49. Němí uvedeno, že by některé byly zpustlé, jak je to poznamenal i jinde. V roce 1742 bylo tu 21 sedlácků a 21 chalupníků, o 7 usedlosti méně než v roce 1584. Příčinou byla válka třicetiletá, po níž se Krouna těžce obírala.

V roce 1768 byl kostel takh sešlý, že byl sbourán a nový ve slohu barokovém
nákladem Filipa hr. Thinského v letech 1770-73 za 8707 slatých sbudován.
Věž s dřevěným podsebitím nůstala do roku 1844, kdy byla o 5 metrů místo
podsebití vyzděna.

Na štítu xdi je završena rozměrná komora ^{zelená} (vesna) svého původu. Lid jí ří-
ká "komora Ladislavova" a vypravuje si, že jí ^{mladý král} tuž žánchal na památku
na cestě z Moravy, kdy tu roku 1456 nocoval. Zdobilo jeho stán. Jel do
Trosky, kde na rok před svatbami s dcerou francouzské královny Karla VII. na vše zemřel.
Kronna ležela poblíž "stěry Moravské", která spojovala od Skutče cestu
Chrudimskou a Čáslavskou s Javoron údolím Svratky). Husi vojevůdce

od Hlavenice směřem k Rychnovu došel lid říkají "Moravská stěra", po
základny kostela dle inventáře z roku 1677 byly již dříve. Byl tu jen stří-
brný kalich; slatá monstrance byla při Svědý uloupena. Lid dle Ry-
chnovy tu byly tři. Jeden z XV. století, druhý z roku 1529, ^{darovaný}
Jindřichem z Valdštejna a jeho epti Markétou z Vartenberka, na Rychnov-
sku; Oba pan pobízení v kostele Lašavském. Třetí roku 1618 dal Lev Ben-
rian Berkou z Dabě. Ne více byl soukromík.

V roce 1779 připomíná se v Kronně též kaplan při farnosti Jan Svobo-
dovi, který byl asi efmar, neboť v roce 1781 byl za farníře ustanoven Jan
Maria Reinhardt, v důlehu protireformačním na Rychnovsku působící mi-
sionář, po farní Lohbeerovi.

V té době byli tu "kacíři, bludáři, ariáni, adamiti a blonzuivci", jak se o
evangelických zdejším mluvilo a psalo, jejich stádkem byla Kronna. By-
li kruké pronásledováni, proto honali pobýznosti tajně u některého sou-
seda, ve stárolač, v houštináč lesa Hesin a v údolí "Hablaví" na
říčce Kronne, v lesích mezi Otádozem a dřívětinem, kde bylo místo "skry-
ského semene."

Mnoho z pronásledovaných, zavržených a mrskaných radeji uteklo do
Saskovněž by se své víry vzdali.
Lid tím tvrdl v odboji proti více katolické a proti poddanství proti vřčnosti,
kteří o mnohém nevěděli, všecko řídil vřnostenský úřad, v němž jen
výjimkou byl člověk nálehtilý, soucitný a v náboženství tolerantní.

V roce 1752 byly v okolních vesnicích rozšířeny polní práce z Jhronny, ale
nicméně se zůstal přispěvek na nové výplachy deputace se stížností do Vídně na
veřejnost. Mělo se sebrat 150 ryjnských. Poddaní vzpírali se těžké robotě, voje-
ní klad a dříví, odvozdění přídělna a popela na potaš.

Bylo vyjetřování, žalování, licování, takže chystané bouře byly potla-
čeny. Dřevotři byli 6 neděl zadrženi ve „Spinhauzu“.

Roti na to vypuklo rebelie „dřevců“, kdy Jhronští rozhodně odeprti vo-
ziti kladů z panství lesů. Rebelií vedl Zikmund, který byl potrestán roč-
ním vězením a ranami karabáčem. Ostatní byli potrestáni s mím.

V roce 1775 Marie Terezie robotu zmírnila, ale vichnostenští dřevci by
ji spíše ještě utuzovali. Jhronský lid reptal, když sňahn po zmírnění
roboty neviděl, a domáhal se na námitku se zastupci jiných dědin na právo.

Roboty byla upravena v Jhronně s tímto poměrem: 16 jízdních ro-
botníků 1066 dní v roce, 49 pěších 6370 dní v roce; 114 chalupníků po
13 dnech v roce; svatojirský úrok snížen na 30 zlatých, svatohorvel-
ský na 33 zlatých. Museli odebrati od veřejnosti košalku, sýr a ryby,
odkazovati se na měnovou cenu oves.

Proti odvozdění oves se bořili, pronásledovali na rok 1770, kdy byl hlad
a nebylo ani ovesa, protož jej odváděti, aby si jej dali zemliti na chléb.
Nělyho jim ughověno.

Veliká rozpálenost v Jhronně a okolí vypukla v lednu roku 1776 a
rozšířila se po celém panství. Bylo to opět bouření proti vojenskému
zástupu a počtu asi 700 lidí šel na zámeček a hrozivě si na robotní břé-
meně, jichž i po úpravě nemohou snésti, zanedbávající úplně práce na
svých hospodářských, která obstarávají těžce jen již seny a děti. Bylo
jim slíbeno zmírnění, když se k němu rozjedou.

Bohu nastala největší rebelie, „ovesná“, kterou opět pozdořila
Jhronna, její odmítka pro jiné odvésti oves. Lid na celém panství se
k rebelii přidal.

Bylo povoláno vojsko, kterým byli vstoupení rozprášení a ubířeni.

V ohledu náboženském byla na Rýnfembursku činnost protireformační zrovně-
 lem prokataličtění lidu stále živa. Od roků 1712 do roků 1779 bylo tu celkem
 34 misí. Lid byl skutečně pohnán k slovu, uctívání, vyslychání, věznění, „kací-
 ské“ knihy mu byly násilně brány, kolky nebyly na rozkazy odevzdány
 dobrovolně, kvěsto nadvoňství, živenská nepřítelství mezi katolíky a evangeli-
 ky skrytými a veřejnými, takže ten otrávený život těžko se snášel, mus-
 zí raději přelít do Saska.

Jiní konci jara roků 1779 z popudu Šalamounova z Kronny došlo mezi evan-
 geliky k rozhodnutí, aby se o vzaté knihy, bez nichž mnozí nemohli „jako ry-
 ba bez vody žiti“, na farě v Kronně a děkanství ve Škutci nepřiznali k vra-
 cení. Na Kronnské farě bylo jim rokováno, že to farář o své vůli učiniti ne-
 může. Byli též na děkanství ve Škutci, u direktora a „veřejného nřadu
 na Rýnfembursku, kde došlo k podobným úmyslům. Direktor Škrál vzdal
 spasti „obnověncům“ upřík. Přijel do Rýnfemburska krapky komisiři z
 Chrudimě se 12 muži pluku Fabrichova, došlo k uplyjčání, a 29 „zboj-
 ných podobných“ bylo dopraveno do Chrudimě. Na ně byli puštěni a po-
 voláni 16. ledna 1781, kde jim byl přečten rozsudek. Byli pokostěmi rana-
 mi karabáčem. Největší křesť stihl Vaclava Těbicha z Paskova, byl d-
 souzen vykonávat v obci a panskou práci v okresech a vězectví po 6 ne-
 děl. Dobrané knihy dostali zpět až roků 1783 po prohlášení tolerance.

To byla poslední evangelická perzekuce na Rýnfembursku.

Uplyjčání vedl misionář Reinhardt, který se stal roků 1781 farář-
 ěm v Kronně, jež málo štátek, proto že byl neoblíben na obou stran.

Náboženským pronásledování učiněn konec vydáním tolerančního
 patentu 13. října 1781 Josefem II.

Yž 28. listopadu evangelici v Kronně se sešli a starali se o založení sbor-
 ů. Byl to první sbor v Čechách. Přihlásilo se tu 107 rodin zjevně k svře-
 evangeličce, kterou za potlačování vyprávnili tajně. Stovali i hned veřejně
 pobožnosti. Když se k dověděl rýnfemburský direktor Jiří Škrál (Škrál),
 že „bezvzdání nekataliči“, jak je v listě stížnosti nazývá, veřejně k mo-

litbám se scházejí, popudilo ho to tak, že dvostrrát si dal marně kraj-
ský nářad v Goudimí o vojitko. 52.

Na žádost deputace snobšeliuj hrabě Filip Hinský psal 2. ledna 1782 z Prahy
superintendentu Szalayovi do Litkovce o reformovaného kazatele, který
poslal Františka Kováče z Kamenice, Slovačka rodem, jenž mluvil český.

Proti žádosti přednesl v září na zkronek před hrabětem v Kapli zá-
mecké, Tato „Modlitba, proslovenská v Pyeňmburku“, vpta tiskem.

Na jeho službě věnoval Hinský 100 zlatých ročně z vlastní důfodu.

Nade vším tím se bezbožným „rozmyzen, direktor Jiří Král roku 1783
zemřel. Měl v kostele na Pyeňmburku nádobní desku nad hrobem.

Fr. Kovács nastoupil na místo v září roku 1782 a byl jmenován
1. dubna 1784 prvním superintendentem církvi český a zároveň mve-
den v nářad. Tak zkronek efaloupece v Krouně nářadovl první biskup
církve evangelické v Čápcích. Roku 1786 se však vrátil do vlasti.

Roku 1784 bylo v Krouně 147 čísel domovních a 107 rodin evangeli-
ckých. Zůstali jako většina o vydání katolického kostela pro bohoslužby,
nebylo jim však vyhověno, proto si vpta učili roku 1784 jen modlitební
bez věže, roku 1786 farn ze dřeva a roku 1790 vlastní školu, na kterou
byl dosazen rodák Krounský Frant. Svoboda, kterého si dala církev
na své útraty vzdělati. Chodily sem děti z Oldřichova a několik z Otadova.

Po Kováčovi byl ev. farářem Petr Melnár, po něm roku 1792 ustanoven
Daniel Mařton, který roku 1828 zemřel.

Na jeho místo přišel Ant. Klošut, kazatel a spisovatel, bratr Bedřicha Vile-
ma Klošuta, potomního pastora v Prose, který byl roku 1848 členem Národního
výboru, rakouskou vládu internován a násilím umlčen. Je zván
„Evangelickým Havlíčkem.“

Za něho vstavena farn roku 1846, protože stála ze dřeva, zřezkala.
Zemřel 10. ledna 1870.

Roku 1881 byla škola evangelická sloučena s katolickou. Od roku 1888
do roku 1892 byla tu škola reformní.

Evangelici Krounské přistoupili ke stavbě nynějšího chodníka roku 1874.

Slatiňanský staritel Fr. Šmoranz vyprosil pláň, stavbu zedního domu. Nově
Šmoranz a nověho děda na Moravě, po roce vstoupil ve stavbu pokračoval Šmo-
ranz a stavbu roku 1878 ukončil za faráře Gustava Opocenského, roz-
hodl postavena byla roku 1900 i největší farní budova.

Náboženstvem svobodou lid důvěrně obíral, ale těžce nesl porobu tělesnou,
robotu, poddaství, takže se v Krouně připravoval roku 1782 nové
vzbouření, jež začalo celé panství. Lid šel na Rychmburk a žádal
svobodu, kteří se domáhali poddaní i na jiných panstvích.

Pláně sliby již všim zrušeného direktora Kerila na krátkou dobu lid
utisily. Když od ní začal záduch vyřízení nepřicházelo, vypuklo roku
1783 opět. Obutkem byla Krouna.

U Daletického dvora a Bezdečského ovčím shromáždilo se na 1200 mu-
žů, kteří se chystali na zámeček a osvoboditi některé již zrušené. Bylo
bylo povoláno vojsko s velicím hejtmánem z Petze, jenž vytrhl proti
vzbouřencům, kteří byli v noci ze dne 13. na 14. února obličeni a na
dne boubalně rozehnaní. Mnozí padli, jimi z poranění byli dlouho
nemocni. Přední rebelové byli zajati, vězněni a pokutováni. Krouna
a některé vsi byly vojskem obsazeny a nařízen přísný pořádek s pokutou
za smrti mředcím. Vojsko tu ponechání odešlo teprve roku 1785.

Tato mexlarilá a také předčasná a předem bezvýsledná rebelie byla dlou-
ho pro postarej budoucím.

Také náboženské poměry nebyly tu docela uklidněny ani v letech padesátých
minulého století. Hloubaři zavedlo některé na cesty blouznění, tak-
oví zvaní byli blouznivci. Dle vědeckého šetření bylo jich roku 1835 ozna-
meno 12, ale ve skutečnosti jich bylo více. Byli to šířiliví i pochtiví bla-
hové, volnověrci, kteří své náboženství nazývali „nepočaté a nekonalé, v
němž je jeden duch, jeden smysl, tvořící od věčnosti a bude na věky.“
Ti, kteří se k náboženství tomu hlásí, „mají v sobě ducha čistého živého,
jím vyvolanými dítěty jeho.“

Z těchto náboženských cítění lidu vyzrála Tereza Slavková laička u ro-
manu „Děti čistého živého.“
Josef Urban, kdysi byl v padesátých letech minulého století pvo-

lám jako stoupenec Adamiti no nříd do Skutče pro neposilání dítěte do školy, odpovídal:

"Nechť se to, se mě svět Urbanem nazývá. Mám pomocníci a s m' jed-
nu katolest. Nevím, jak dávo stoum, co jsem svět poznal. Světlo neuh-
títelně bylo před námi a bude po nás. Neznám žádnou školu. Moje kato-
lest od tohoto světa rozumu nabyvá."

Dostal dva dni vězení za neposilání dítěte do školy.

J skrytí podzvětlý knih se ještě rokem 1856 hřtalo, jak svědčí pře-
ličení ze dne 13. srpna proti J. P. Pokornému a Frant. J. Hynčloví z Krou-
ny, který prohlásil, že "člověk se může do všeho podívat a nemusí mu
to škodit."

Roem 1868 byl ve Skutči souzen Josef Novák z Krouny proto, že nechtěl
dítě pokřtiti novorozeně. Ten prohlásil, že se nehlásí k žádnému ná-
boženství, se věří jen v lásku, pokorn a svornost. "Nejsem evangelik, ne-
uznávám zákonů, uznávám jen nejvyššího. Dvěma palmám věze sloví-
ti, dávám se v milost", pravil na konce.

Podpsání protokolu odmlit, se "práda nepotřebuje podpisu a znamení."
Dítě bylo pokřtěno náimně.

Byli také v Krouně křtív, jako Jan Bureš, který 27. května 1728 se
odvřel v kostele hlíneckém veřejně "všech bludu kacířských".

V Krouně býval rozsáhlý panství dvůr směřen k Otrádovalu se znakem Ber-
kovským nad branou ze XVI. století, as: Václavem Berkem z Dabé říše-
nj, panství mlýn a směřen k Dědové ovčín. Dvůr byl Filipem Hinským
roem 1798 rozdělen na díly po 10 měřících a rozprodán. Panství louky mezi
Krounou a Otrádovalm byly pronajímány, po převratu vyloštěny a najem-
cím prodány. Panství přida se již jen při háje někdy v Čáčkově a Humpělkově.
Lesi panství je v katastru obce 798 hektarů.

V lesích na jih od Krouny býval obora, roem 1805 zrušena.

Krouna měla dvě školy, katolickou a evangelickou, v seznamu škol z roem
1789 uváděnou. Školy by plynuly. Nyní má pětiti dmi školu obecnou, svi-
šenou a školu měšťanskou, kř pro chlápce a dívkky.

Znakem Hronny je holubice s ratolesti v zobáček, znak míru a doby tolerancí, který je na zagonalem pečeti dle obce.

Dle sčítání z roku 1930 má 1515 obyvatel ve 281 číslech domovních. Je střediskem zanikajícího průmyslu hračkářského, svěružného.

Úderní silnice od Poličky přes Hronnu ke Hlinsku byla stavěna roku 1816-19. Mnoho získala spojením železničním roku 1897 od Svítav přes Poličku do Stuhče.

Hronna je rodištěm básníka a spisovatele G. R. Opocenského, syna ev. faráře Gustava Opocenského, který tu 2. září 1902 zemřel, autora několika knih povídek, novel, románů a básní. Narodil se 12. dubna 1881. Studoval práva, věnoval se literatuře a žurnalistice.

Tu se tu narodil roku 1855 prof. brněnské techniky Miloslav Pelíšek, který sepsal četné práce z oboru deskriptivní geometrie. Otec jeho Josef byl tu učitelem, matka Hermína dcery ev. faráře Ant. Košala. Zemřel 5. března 1876. Byl rodákem (1827) z Prosetína na Moravě.

Jan Pelíšek z Hronny napsal básni, otiskem v "Orlop" roku 1893, v níž líčí, jak k biskupovi Janu Leopoldovi Flayovi, jehož si evangelici pro jeho snášlivost vážili, přišli po prohlášení tolerancího patentu ~~to německí~~ ^{emigranti} na zámeček do Chrásti, prohlásili se za Husity a žádali vrácení bibli. Jeden z emigrantů byl z Dychburška.